

ЛЕКЦІЯ

ТЕМА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗА ЕЛЕМЕНТАМИ

МЕТА: ознайомлення з поняттям , видами витрат на виробництво продукції та їх групуванням за економічними елементами.

ОСНАЩЕННЯ:

- конспект лекції;
- роздатковий матеріал;
- наглядний матеріал.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЇ:

1. Поняття та групування витрат на виробництво за економічними елементами.
2. Класифікація витрат за ступінню участі в процесі виробництва.
3. Класифікація витрат виробництва за способом віднесення на собівартість віднесення на собівартість окремих видів продукції.
4. Класифікація витрат в залежності від обсягу виробництва продукції.

ПИТАННЯ ДЛЯ ВХІДНОГО КОНТРОЛЮ:

1. Охарактеризуйте форми організації матеріально-технічного постачання.
2. Хто займається матеріально-технічним постачанням на підприємстві.
3. Які органи контролюють якість продукції.
4. Які санкції встановлені в Україні за порушення якості продукції.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

- ознайомитися із сутністю та видами витрат на виробництво за підручником Економіка підприємства/ за ред. С.Ф. По кропивного, К. – 2000р., ст. 403-408;
- ознайомитися із групуванням витрат на виробництво за економічними елементами за підручником А.В. Шегеда, Т.М. Литвиненко, М.П. Нахаба та ін. Економіка підприємства, К. – 2001р., ст. 264-266.

Значне число потоків витрат, місць їхнього виникнення, право участі у виробництві, функціональний характер і ін. визначає необхідність класифікації витрат на виробництво продукції по окремих чи групах видам. У даній класифікації розрізняють угруповання витрат по **економічних елементах і статтям калькуляції**.

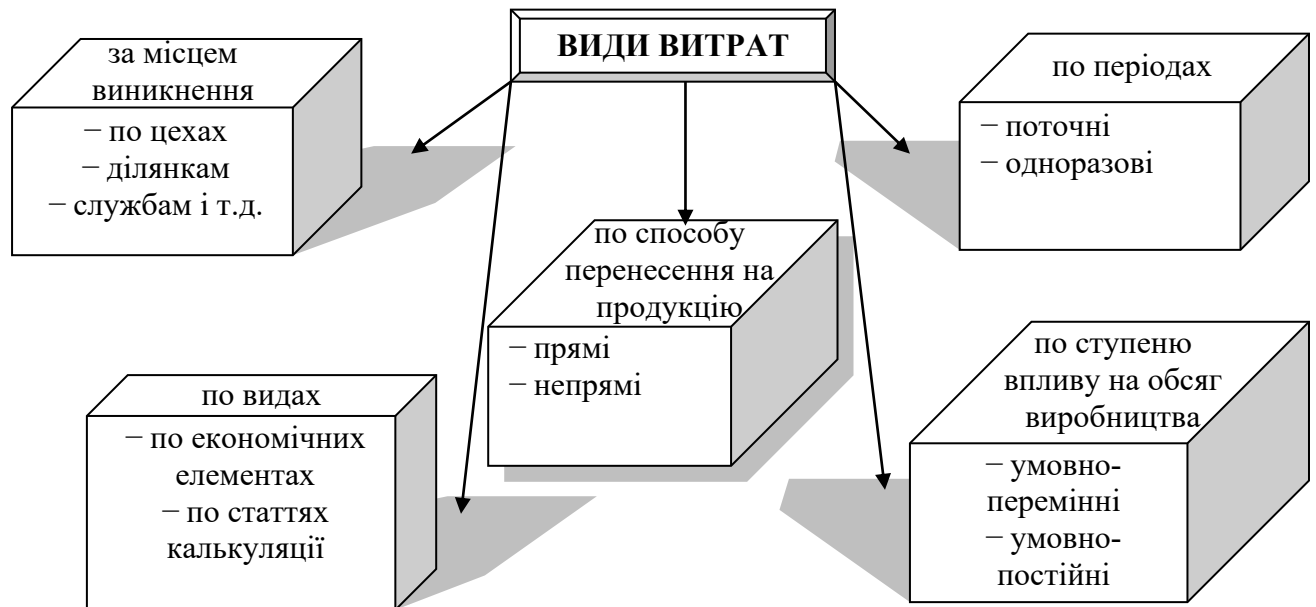

Рис. 1 Класифікація витрат на виробництво.

Елемент витрат - це сукупність однозначних витрат.

Типове угруповання витрат по економічних елементах включає:

1. Сировина і матеріали основні (за винятком поворотних відходів).
2. Допоміжні матеріали.
3. Покупні напівфабрикати і комплектуючі вироби.
4. Паливо, одержуване з боку.
5. Енергія, одержувана з боку.
6. Заробітна плата робітників і іншого персоналу підприємства.
7. Нарахування на заробітну плату.
8. Відшкодування основних засобів (амортизація).
9. Інші грошові витрати.

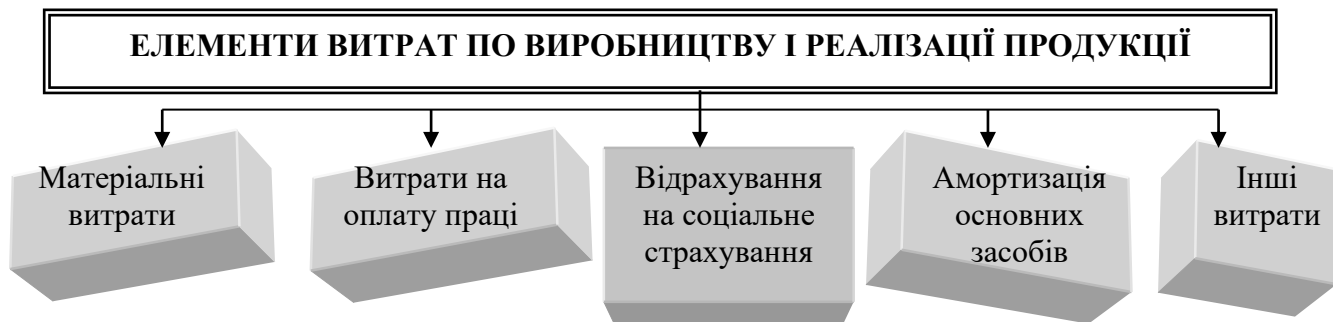

Рис. 2 Склад витрат, що включаються в собівартість продукції.

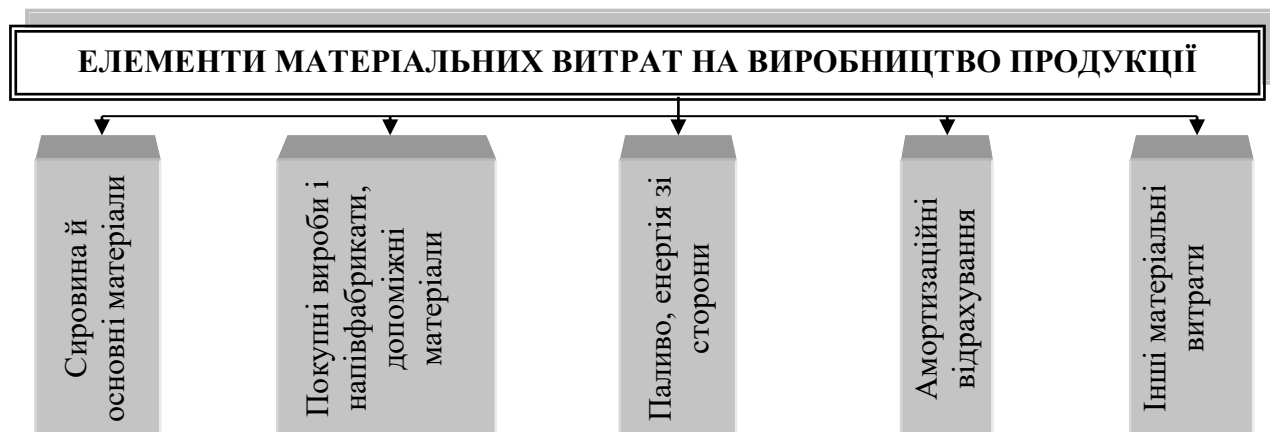

Рис. 3 Склад матеріальних витрат у собівартості продукції.

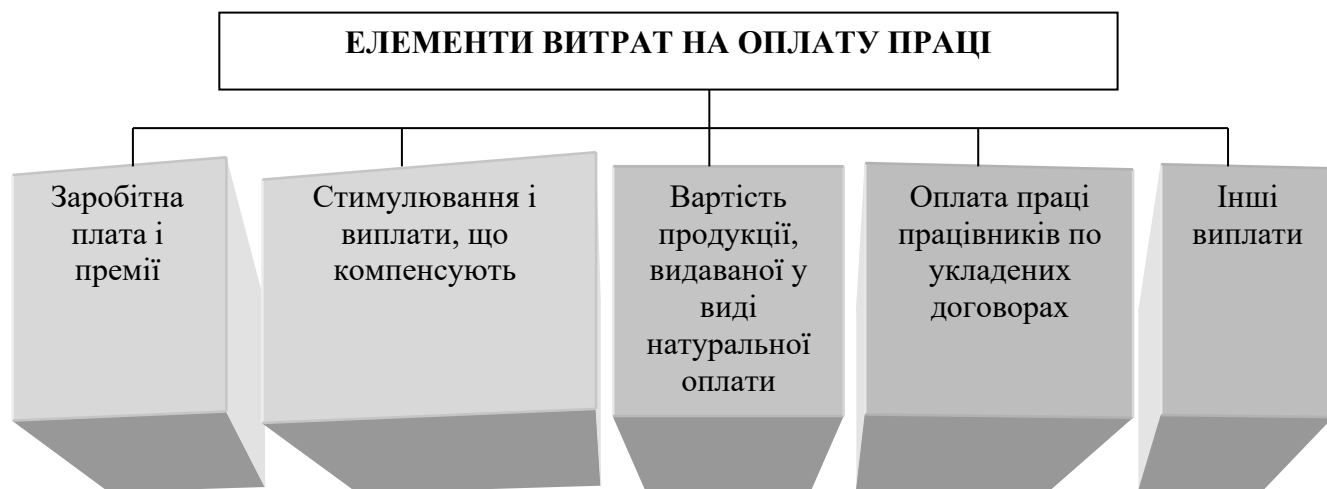

Рис. 4 Склад витрат на оплату праці в собівартості продукції.

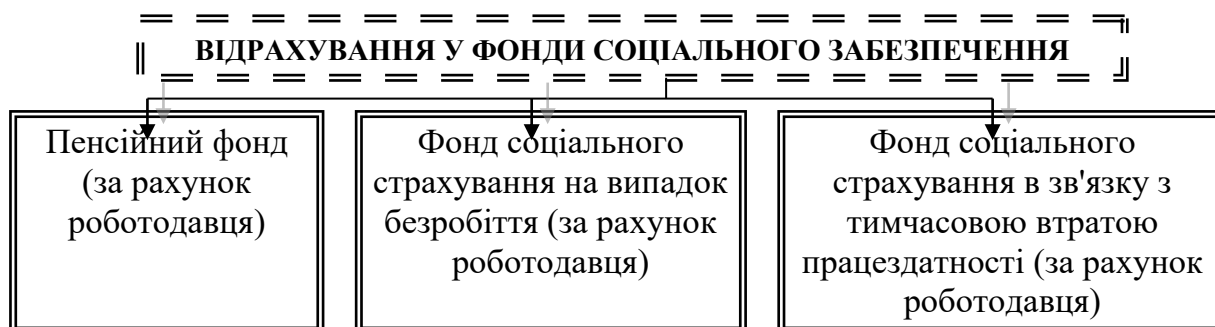

Рис. 5 Відрахування у фонди соціального забезпечення.

Таблиця 1 Класифікація витрат по комплексних групах

Класифікаційна ознака	Витрати по класифікаційній ознаці	Зміст витрат
Економічний зміст	<i>Кошторис витрат</i>	Загальний обсяг споживаних ресурсів
	<i>Калькуляція</i>	На визначений вид
Ступінь участі в процесі виробництва	Основні	Зв'язані з виконанням технологічного процесу виготовлення продукції (матеріали, зарплата й ін.)
	Накладні	Зв'язані з процесом керування виробництвом і реалізацією (загальнозаводські, загальцехові витрати й ін.)
Спосіб віднесення на собівартість окремих видів продукції	<i>Прямі</i>	Прямо і безпосередньо зв'язані з виготовленням продукції (витрати на сировину, зарплату основних робітників і ін.)
	<i>Непрямі</i>	Зв'язані з роботою цеху, підприємства в цілому; відносять на собівартість непрямим шляхом.
Склад витрат	<i>Прості</i>	Складаються з одного економічного елемента (сировина, матеріали, зарплата)
	<i>Комплексні</i>	Складаються з декількох економічних елементів з однаковим виробничим значенням
Залежність від обсягу виробництва	<i>Перемінні</i>	Знаходяться в прямій залежності від зміни обсягу виробництва.
	<i>Постійні</i>	Знаходяться в незначному чи ступені зовсім не залежать від зміни обсягів виробництва
Сфера формування	<i>Виробничі</i>	Витрати виробництва
	<i>Збутові</i>	Витрати на збутові операції

У залежності від ступеня участі в процесі виробництва і реалізації продукції витрати підрозділяють на основні і накладні.

До **основних** відносяться технологічно неминучі витрати, зв'язані з виготовленням продукції (сировина, матеріали, паливо, електроенергія, заробітна плата виробничих робітників). До **накладних** відносяться витрати,

зв'язані з організацією керування, технічною підготовкою, обслуговуванням виробництва і реалізації.

У залежності від способу віднесення витрат на одиницю продукції виділяються прямі і непрямі витрати.

Прямі витрати - безпосередньо віднесені на виготовлені вироби, це - сировина, матеріали, напівфабрикати з боку, паливо, електроенергія, основна заробітна плата й ін.

Непрямі витрати - безпосередньо віднести на визначений виріб складно, тому що вони в різному ступені зв'язані з виготовленням багатьох виробів і деталей. Непрямі витрати зв'язані з обслуговуванням виробництва і його керуванням і поділяються на наступні групи:

- витрати на зміст і експлуатацію устаткування;
- загальцехові витрати;
- загальвиробничі витрати.

Непрямі витрати відносяться на собівартість виробу по тій чи іншій ознаці, наприклад, пропорційно заробітній платі робітників, і складаються з витрат: на допоміжні матеріали, зміст виробництва, устаткування й ін.

По характері зв'язку з обсягом виробництва витрати поділяються на постійні (непропорційні) і перемінні (пропорційні).

До **постійних** витрат відносяться витрати, величина яких залишається постійною при зміні обсягу виробництва (амортизація, оплата операційної оренди, оплата праці АУП і ін.).

До **перемінних (пропорційних)** відносяться витрати, величини яких змінюються зі зміною обсягу виробництва (витрати на сировину, матеріали, електроенергію, заробітну плату виробничих робітників і ін.).

Відповідно до **Національного стандарту України** по обліку фактичні витрати реалізованої продукції складаються з її виробничої собівартості.

По зазначеному стандарту фактична виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) підприємства класифікується по наступним елементах :

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;

- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

До складу **фактичних прямих матеріальних** витрат підприємства включається вартість сировини й основних матеріалів, що створюють основу виробленої продукції, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних і інших матеріалів, що можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу **фактичних прямих витрат** на оплату праці підприємства включаються заробітна плата та інші виплати працівникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні чи робіт наданні послуг, що можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу **фактичних інших прямих витрат** підприємства включаються всі інші виробничі витрати, що можуть бути віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, витрати від шлюбу, що складають вартість остаточно забракованої продукції (виробів, напівфабрикатів), і витрати на виправлення шлюбу за винятком: остаточно забракованої продукції по справедливій вартості; суми відшкодовується працівниками, що допустили шлюб; суми, отриманої від постачальників за неякісні матеріали і комплектуючі вироби і т.д.

Фактичні загальновиробничі витрати розподіляються на постійні і перемінні.

До **постійних загальновиробничих витрат підприємства** (об'єднання) відносяться витрати на обслуговування і керування виробництвом, що залишаються незмінними (чи майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат, і т.п.) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) у періоді їхнього виникнення. Загальна сума розподілених і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат не може перевищувати їхню фактичну величину.

До перемінних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і керування виробництвом, що змінюються прямо (чи майже прямо) пропорційно обсягу діяльності. Перемінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат, і т.п.) виходячи з фактичної потужності звітного періоду.